

Asia: VN/26120/2023-OM-100

Hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen tietosuojalainsäädännön rikkomuksista julkissektorilla

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit lakiehdotuksista:

-

2.1 Yleiset kommentit yksittäistä seuraamusmaksua koskevista vaikutuksista ja muista viranomaisvaikutuksista:

-

2.2 Tunnistattekko muita kuin esitysluonnoksessa käsiteltyjä tilanteita, joissa seuraamusmaksua ei olisi mahdollista kohdistaa rekisterinpitäjänä (tai henkilötietojen käsittelijänä) toimivan viranomaisen tai julkishallinnon elimen toimintamenoihin tai muutoin suoraan kyseiselle viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle, ja mistä syystä se ei ole mahdollista?

-

2.3 Tunnistattekko oman budjetinne, määrärahojenne tai muun rahoituksenne käyttämisen valossa muita huomioitavia näkökohtia, joita voi liittyä yksittäiseen viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle määrättävään seuraamusmaksuun?

-

2.4 Täydennysehdotukset ja kommentit tietoyhteiskuntavaikutuksia koskeviin arvioihin:

-

2.5 Muut kommentit ehdotetun sääntelyn vaikutuksista:

-

3. Muut huomiot (tai lausuntonne) esitysluonnoksesta:

Minulla ei ole sinällään huomautettavaa hallituksen esitysluonnoksesta. Nostan kuitenkin esiin yhden tiedusteluvalvontavaltuutetun valvontatoimintaan liittyvän rakenteellisemmän epäjohtonmukaisuuden:

Tietosuojalain 24 §:n ehdotetun 4 momentin mukaan hallinnollista seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä tuomioistuimille ja eduskunnan viranomaisille. Rikosasioiden tietosuojalain ehdotetun 58 b §:n 2 momentin mukaan hallinnollista seuraamusmaksua ei määrättäisi tuomioistuimille, Suojelupoliisille ja Puolustusvoimille.

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan Suojelupoliisiin ja Puolustusvoimiin liittyen, että kansallisen turvallisuuden ylläpitämisessä toimivaltaiset tiedusteluviranomaiset, joiden ydintehtävä on kokonaan unionin oikeuden soveltamisalan ulkopuolella, on mahdollista rajata seuraamusmaksusäätelyn ulkopuolelle. Tämä on hallituksen esitysluonnoksen mukaan perusteltavissa ennen kaikkea näiden viranomaisten muista viranomaisista poikkeavalla laillisuusvalvonnalla. Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan tietosuojaan liittyvää valvontaa tehtävän esimerkiksi yhteistyössä tiedusteluvalvontavaltuutetun kanssa. Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan lisäksi, että tiedusteluviranomaisten käsittelemät tiedot ovat poikkeuksellisen sensitiivisiä, että rekisteröidyllä ei ole yleensä ollenkaan tarkastusoikeutta itseään koskeviin tiedusteluviranomaisten käsittelemiin henkilötietoihin ja että myös seuraamusmaksujen käsittelyyn liittyisi tältä osin vaikeita salassapitokysymyksiä (s. 19, 20 ja 67).

Tiedusteluvalvontavaltuutetun ydintehtävänä on valvoa Suojelupoliisin ja sotilastiedusteluviranomaisten tiedustelumenetelmien ja tiedustelutiedon käytön sekä muun tiedustelutoiminnan lainmukaisuutta (laki tiedustelutoiminnan valvonnasta 7 § 1 momentti). Tiedusteluvalvontavaltuutetulla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä viranomaisilta ja muilta julkista hallintotehtävää hoitavilta valvontatehtäviensä hoitamiseksi tarvitsemansa tiedot (laki tiedustelutoiminnan valvonnasta 8 §). Suojelupoliisiin ja sotilastiedusteluviranomaisten on lisäksi ilmoitettava tiedusteluvalvontavaltuutetulle mahdollisimman pian muun muassa tiedustelumenetelmiä koskevista vaatimuksista, päätöksistä ja tuomioistuimen antamista luvista (poliisilaki 5 a luku 61 §, laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa 26 § ja laki sotilastiedustelusta 108 §). Tiedusteluvalvontavaltuutetulla on myös läsnäolo- ja puheoikeus tiedustelumenetelmiä koskevia lupa-asioita tuomioistuimessa käsiteltäessä sekä oikeus kannella käräjäoikeuden tällaisissa asioissa antamista päätöksistä hovioikeudelle (laki tiedustelutoiminnan valvonnasta 14 §, poliisilaki 5 a luku 35 § 2 ja 6 momentti, laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa 8 § sekä laki sotilastiedustelusta 116 § 2 ja 6 momentti).

Tiedusteluvalvontavaltuutetun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan unionin yleistä tietosuoja-asetusta ja kansallista tietosuojalakia. Rekisteröidyn oikeuteen tutustua hänestä kerättyihin tietoihin voidaan soveltaa tiedusteluvalvontavaltuutetun käsittelemien henkilötietojen osalta tietosuojalain 34 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisia kansalliseen turvallisuuteen liittyviä rajoituksia. Yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklan 7 kohta mahdollistaisi myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvistä seuraamusmaksusäätelyn soveltamisalan rajauksista kansallisesti säättämisen. Toisin kuin valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies,

tiedusteluvalvontavaltuutettu kuuluu tietosuojavaltuutetun valvonnan piiriin (tietosuojalaki 14 § 1 momentti).

Suojelupoliisin ja sotilastiedusteluviranomaisten toimintaa valvoessaan tiedusteluvalvontavaltuutettu saa ja käsittelee kattavasti varsinkin tiedustelumenetelmien käyttöön liittyviä rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja Suojelupoliisin ja sotilastiedusteluviranomaisten käsittelemiä henkilötietoja sekä tuomioistuimen käsittelemiä tiedustelumenetelmiä koskeviin lupa-asioihin liittyviä henkilötietoja. Tiedusteluvalvontavaltuutettu toteuttaa hallituksen esitysluonnoksessa Suojelupoliisin ja Puolustusvoimien seuraamusmaksusääntelyn ulkopuolelle rajaamisen perusteluksi esitettyä tiedusteluviranomaisten muista viranomaisista poikkeavaa laillisuusvalvontaa. Hallituksen esitysluonnoksessa Suojelupoliisin ja Puolustusvoimien seuraamusmaksusääntelyn ulkopuolelle rajaamisen perusteluiksi esitetyt tiedusteluviranomaisten käsittelemien tietojen poikkeuksellinen sensitiivisyys ja seuraamusmaksujen käsittelyyn tältä osin liittyvät vaikeat salassapitokysymykset koskevat myös tiedusteluvalvontavaltuutetun valvontatoimintaa tämän käsitellessä samoja henkilötietoja. Kuten hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, tiedusteluvalvontavaltuutettu tekee Suojelupoliisin ja sotilastiedusteluviranomaisten toimintaa valvoessaan myös yhteistyötä tietosuojavaltuutetun kanssa. Tietosuojavaltuutettu itse rajautunee automaattisesti tietosuojavaltuutetun valvonnan piiriin sekä siihen liittyvän tietosuojavaltuutetun ja apulaistietosuojavaltuutettujen muodostaman seuraamuskollegion määräämää hallinnollista seuraamusmaksua koskevan sääntelyn ulkopuolelle.

Hakonen Kimmo
tiedusteluvalvontavaltuutettu